

Mircea MORARIU

Teatrul de la ora zece seara

Poate fiindcă adesea îmi reproșează că sunt un iremediabil cârcotaș, redactorul-șef al revistei *Teatrul azi* m-a solicitat tocmai pe mine să scriu despre spectacolele care suscită cele mai multe discuții atunci când se comentează Festivalul Național de Teatru. E vorba despre *One man/woman show*-uri (o secțiune nouă) și mai cu seamă despre secțiunea rezervată „independenților”, „alternativilor”, care la ediția din acest an a primit enigmaticul nume de cod *INDIE*. Ambele programate cu începere de la ora 22, ocazie pentru unii, încă și mai cârcotași decât mine, de a spune că respectivelor module li s-a rezervat un loc periferic, uitându-se că în orice festival care se respectă se joacă până târziu în noapte, uneori până în zori.

Nu au fost multe recitaluri la această a XVI-a ediție a Festivalului Național de Teatru. Dacă socoteala mea e exactă, ele s-au limitat la patru, dar toate de calitate remarcabilă. Recitaluri, spectacole din acelea la care vezi evoluând actori adevărați, care au capacitatea de a ține sala în mână preț de 60, 70 ori 80 de minute, de a-i determina pe cei ce au plătit un bilet ori au câpătat o invitație să uite pur și simplu că sunt la teatru și să creadă în adevărul ficțiunii aduse pe scenă. Lucrul acesta deloc neînsemnat l-au reușit Victoria Cociaș, Monica Ristea-Horga, Răzvan Vasilescu și Niculae Urs. Ei și-au ales spectacole

Andreea SAMSON și Vlad LOGIGAN în *Fluturii sunt liberi* de Leonard Gershe

Foto: Maria Ștefănescu

din spații dramaturgice felurite, scrise în vremuri diferite, au lucrat ori nu sub îndrumarea unui regizor, dar dincolo de aceste detalii care, neîndoios, au semnificația lor, au înfăptuit spectacole din acelea la care nu ți-e rușine, ție, critic de teatru să-ți trimiți prietenii și de la care ieși cu sentimentul că acea oră și ceva petrecută în sala de teatru nu înseamnă o cheltuială, ci un substanțial câștig. **Victoria Cociaș** a lucrat în regia lui Radu Dinulescu *Mila* de Bernard Proust. Un actor pe care anul trecut l-am admirat în *Măscăriciul*, e vorba despre **Niculae Urs**, a dramatizat și interpretat într-un chip cât se poate de personal celebrul text cehovian *Despre efectul dăunător al tutunului*, astfel născându-se un fermecător spectacol ce se cheamă *Momâia*. Singur în scenă, având în vecinătate doar o masă modestă și o servietă, mișcându-se cât se poate de economicos, dar gestionându-și exemplar mimica și vocea, **Răzvan Vasilescu** a interpretat la superlativ *Profu'* de Jean-Pierre Dopagne. Iar cum înainte de a fi critic de teatru sunt profesor, nu am putut să nu fiu emoționat în fața vivisechției pe care spectacolul o face în spațiul umilințelor de tot felul la care sunt supuși cei care au ajuns să le fie rușine să mai spună că sunt profesori, preferând a zice că „predau ceva”. Sigur e un spectacol pe care eu, care încă mă încăpățânez să cred în rolul educativ al teatrului, socotesc că ar trebui să îl vadă toți bezmeticii care nu știu ce mai înseamnă școală, carte și sacrificiile pe care le fac cei ce le li se dedică. Inclusiv „ministrii școlilor”, Mihail Hărdău.

Un loc cu totul special în acest modul îl ocupă, în opinia mea, spectacolul cu piesa *Amalia respiră adânc* al Teatrului „Ariel” din Târgu Mureș. E un text absolut deosebit în care Alina Nelega, un dramaturg de mâna întâi, din păcate

prea puțin promovată de teatre și de critică, vorbește despre *descreierisirea* practică preț de atâtea decenii de comunism. Comunismul care nu e nicidecum „o lume dispărută“, care mai trăiește și nu doar la modul rezidual, care continuă să ne macine existențele. Recapitulare a unei vieți de „om simplu“ (*un coeur simple*), textul e impresionant interpretat de admirabila actriță care e **Monica Ristea-Horga**. Ea parcurge cu un subtil dinamism dramatic itinerariile suferinței și etapele demnității ultragiante ale unui om cu minte puțină, sau transformat într-unul de această factură de un regim criminal, care nu a înțeles nimic nici din vremea lui Dej, nici din cea a lui Ceaușescu. Iar cum numărul ființelor de acest fel nu e tocmai mic, piesa Alinei Nelega înseamnă un teribil avertisment ce își află în Monica Ristea-Horga un purtător de expresie de mână întâi. Dacă regia lui Gavril Cadariu ar fi fost puțin mai inventivă, spectacolul ar fi avut cu siguranță de câștigat. Oricum, *Amalia respiră adânc* reprezintă un moment important nu doar în ansamblul Festivalului, ci în viața teatrală românească a anului 2006.

„Alternativii“ sau, mă rog, „independentii“ cărora li s-a rezervat modulul *INDIE*, nu au pierdut ocazia să dea glas încă o dată plângerilor la adresa *establishmentului* care, zic ei și unii critici din dotare, nu le acordă suficientă atenție, permițându-le să acceadă în Festival doar la orele târzii ale nopții. Numai că puțini dintre cei care se jelesc au cu adevărat *altceva* de spus și fac ceva cu adevărat *altfel*. La urma urmei, nu văd cum ai spune *altceva* și ai face ceva *altfel* când nu eziți să înscenezi literatură dramatică de tip consumistic demult expirată (*Fluturii sunt liberi*, spectacol preluat de Teatrul Foarte Mic de la Studioul „Casandra) ori când te încapățânezi să arăți la toate festivalurile posibile *O stație* de Peca Ștefan în care crezi că ai dat lovitură grație a tot felul de proiecții video ce pe alte meleaguri erau la modă cu ani buni în urmă. Despre spectacolele Teatrului Luni de la *Green Hours* (*Sectorul S* de Emanuel Pârvu în regie proprie, *Stă să plouă* de Lia Bugnar regizat de autoare, cu o bună distribuție, *Șapte zile din viața lui Simon Labrosse*, în regia lui Dan Tudor și prezentat acum ca o producție a Companiei „Mașina de vise“) m-am pronunțat deja în numărul de vară al revistei și nu am nimic de adăugat. *Orașul* (Teatrul ACT și ArCub) e un foarte bun spectacol de actori (nu voi afla probabil niciodată răspuns la întrebarea de ce regizorul Cristian Juncu e cât se poate de „cuminte“, în sensul bun al cuvântului la „alternativi“ și un rebel întârziat în spectacolele montate în teatrele de stat), tot la fel cum e *Terorism*, montat la Teatrul Foarte Mic și Teatrul fără frontiere. Ambele puteau foarte bine figura în selecția oficială, în locul, bunăoară, a unei încropeli anartistice precum *Ce formidabilă harababură!* de la Teatrul de Comedie. La Teatrul πBuni din Piatra Neamț regizorul Dan Vasile a „explicitat“ cu succes *Chat*, „text pe alocuri explicit“ al lui Ștefan Caraman, iar Teatrul Imposibil din Cluj a prezentat un spectacol posibil cu *Tot ce se dă* de Ioan Peter, în regia lui m. chris. nedeea.

Interesant, dacă nu suspect ori îngrijorător, este că „independentii“ se străduiesc să facă tot felul de „asocieri“ cu teatrul instituționalizat, adică tocmai cu cel care trăiește de la buget. Adică cu instituțiile pe care până mai ieri (uneori și azi) „alternativii“ voiau să le demoleze ori dinamiteze căci – zic ei – ele ar fi sinonime cu încremenirea, rigiditatea, mediocritatea. Tare mi-e teamă că „teatrul vremurilor noi“ nu prea vrea de fapt să se despartă de cel „al vremurilor vechi“, dintr-o sumedenie de motive, dintre care comoditatea nu e deloc unul de plan secund...